

Анотація

Допілка В.О. Поняття добровільної відмови від контрабанди. – Стаття.

У статті проведений аналіз проблеми добровільної відмови стосовно складу контрабанди.

Основний акцент зроблений на дослідження об'єктивних та суб'єктивних ознак, які характеризують добровільну відмову, стадії злочину, їх специфіку стосовно умов вивезення та ввезення товарів при контрабанді.

Аналіз судової практики та інших правозастосовних документів дозволив визначити формалізуючі підстави відмежування закінченого від незакінченого складу контрабанди та умови добровільної відмови.

Ключові слова: добровільна відмова, незакінчений склад контрабанди, ввезення та вивезення товарів, митна декларація.

Summary

Dopilka V.O. A concept of voluntary abandonment from contraband goods.

– Article.

The article focuses on analysis of voluntary refusal of contraband structure.

The main accent is done at examination of objective and subjective signs which characterize voluntary refusal of crime structure, their specificity according goods' export and import during contraband. The analysis of judiciary practice and other lawful documents made it possible to define differentiation basis of terminated and non-terminated structure of contraband and conditions of voluntary refusal.

Key words: voluntary refusal, non-terminated structure of contraband, export and import of goods, customs declaration.

УДК 341.96:339.543.64/66

Р.В. Козицький

СИСТЕМА ПРЕФЕРЕНЦІЙ ВІДНОСНО КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Система преференцій [9, с. 475], що діє відносно країн, що розвиваються, становить набір законів, ініційованих Співтовариством щодо одного або більше або всіх торговельних партнерів у формі автономних законів або договірних зобов'язань. Їхня суть полягає в наданні країнам, що розвиваються, переваг з доступу їхніх товарів на ринок Європейського Союзу. Основною формою преференцій є тарифні пільги, що фіксуються у вигляді преференційних імпорتنих мит.

Концепція узагальнених тарифних преференцій була вперше висунута в 1964 р. на Першій Конференції ООН по торгівлі й розвитку (ЮНКТАД). В 1968 р. у ході Другої Конференції ЮНКТАД у Нью-Делі відбулося офіційне схвалення концепції й прийняття основних принципів Загальної системи преференцій (ЗСП). Європейське співтовариство першим ввело в практику систему тарифних преференцій у рамках ЗСП, що діє з 1 липня 1971 р. Ключовими органами, що беруть участь у розробці мпр, що формують систему преференцій, є Комісія ЄС і спеціально створений Комітет із загальної системи преференцій [11].

Система преференцій діє відносно країн, що розвиваються, у рамках політики надання допомоги їх економічному розвитку й поширюється на різні види продукції, включаючи продукцію сільського господарства й промислового виробництва. Крім країн, що розвиваються, Загальна система преференцій діє також і відносно країн, що перебувають на стадії перехідного періоду до ринкової системи господарювання (наприклад, країни СНД). Після розпаду СРСР Європейське співтовариство передбачило застосування ЗСП щодо Росії, однак в 1998 р. виключила її з переліку країн-бенефіціаріїв на основі системи градації, суть якої описана далі по тексту, і у зв'язку з визнанням Росії країною з ринковою економікою.

Змістом статті є аналіз механізму функціонування Загальної системи преференцій відносно промислової продукції й продукції сільського господарства.

У сфері імпорту промислової продукції преференційна ставка мита встановлюється відповідно до принципів тарифного модулювання, які заміняли систему безмитного ввезення продукції в межах певних імпорتنих меж або фіксованої кількості ввезеної без сплати мит продукції.

Для цілей визначення заходів у рамках системи преференцій виділяються чотири види промислової продукції: (1) нечутлива, (2) напівчутлива, (3) чутлива й (4) особливо чутлива продукція, і щодо кожної з категорій діють різні ставки митного тарифу. Для нечутливої категорії продукції імпорتنі мита відмінюються; для напівчутливої вони становлять 35%, для чутливої продукції – 70%, а для особливо чутливої продукції – 85% від величини мита, передбаченої Загальним митним тарифом (ЗМТ).

Система модулювання не поширюється за замовчуванням на всі види продукції, із чого випливає, що окремі категорії промислової продукції, що походять із країн, щодо яких діє система преференцій, можуть не підпадати під дію системи.

Механізм тарифного модулювання доповнюється системою градації, відповідно до якої продукція окремих секторів економіки, що походить з окремих держав, може бути виключена із Загальної системи преференцій. Градація провадиться в основному на основі економічних показників держави-бенефіціарія, включаючи рівень економічного розвитку, а також структуру імпорту продукції в ЄС. У результаті застосування цієї формули преференційна система імпорту продукції була скасована відносно окремих категорій промислової продукції з таких країн, як Гонконг, Сінгапур, Південна Корея, Саудівська Аравія, Оман, Бруней, Катар, ОАЕ, Кувейт, Бахрейн, Лівія й Науру.

Механізм градації відмінюється також відносно держав, чий експорт окремої категорії продукції в ЄС у рамках Загальної системи преференцій перевищує 25% від загального обсягу експорту даної категорії продукції з держав-бенефіціаріїв. Пільгові умови відносно окремих держав можуть також бути скасовані в разі, якщо нові положення Загальної системи преференцій будуть більш вигідними відносно даних держав, ніж ті, які діяли щодо їх в 1993 р. Зі списку країн-бенефіціаріїв були також викреслені найбільше економічно розвинені держави

– система преференцій припинила діяти щодо них з 1998 р. У свою чергу, важливо відзначити, що механізм градації не діє відносно тих держав, чий експорт окремої категорії продукції в ЄС не перевищує 2% від загального обсягу експорту даної продукції в ЄС із держав-бенефіціаріїв Загальної системи преференцій.

Описана вище система градації служить, у першу чергу, меті скорочення числа держав-бенефіціаріїв пільгових імпорتنних умов. Незважаючи на те, що наявність таких пільг відносно окремих держав передбачено Генеральною угодою з тарифів і торгівлі, їх обсяг поступово скорочується. Виходячи з п. 2 статті XI Угоди про устанovu ВТО, найменш розвинені країни зобов'язуються дотримуватися обмеженої взаємності у сфері торговельних зобов'язань і поступок. Від них потрібне прийняття лише тих поступок, які сумісні з їх розвитком, потребами й можливостями. Більш того, у розумінні ГАТТ преференційний режим не є постійним, а, отже, повинен поступово відмінитися.

Крім системи градації існує ряд інших механізмів виключення держави із Загальної системи преференцій. Умовами виключення можуть послужити примусове використання робочої сили, використання праці ув'язнених, невиконання державою міжнародних зобов'язань відносно відмивання грошей або шахрайства, а також її нездатність забезпечити належне функціонування адміністративних установ і органів, спрямоване на створення справедливої конкуренції, або недотримання положень, передбачених підсумковим документом Уругвайського раунду переговорів ГАТТ. Рішення про скасування дії системи преференцій відносно окремої держави з однієї з перерахованих вище причин приймається Радою ЄС після проведення обов'язкових консультацій з Комісією, процедури розслідування й слухань на основі голосування кваліфікованою більшістю голосів.

Другим важливим блоком пільг у рамках Загальної системи преференцій є продукція сільського господарства.

За аналогією із промисловими товарами, щодо сільськогосподарської продукції діє система модулювання, що включає в себе ті ж чотири категорії продукції (нечутливу, напівчутливу, чутливу й особливо чутливу) і замінює систему, що діяла, часткового або повного скасування мит, передбачених Загальним митним тарифом [18]. Мита відмінюються відносно нечутливої продукції, становлять 35% від ставки мита, передбаченої Загальним митним тарифом, для напівчутливої, 70% – для чутливої й 85% – для особливо чутливої продукції. Зазначена формула застосовується відносно всіх держав-бенефіціаріїв, за винятком найменш розвинених країн.

Як і в разі із промисловою продукцією, принцип модулювання ставок мит доповнюється механізмом градації, що припускає виключення окремих категорій продукції або держав із Загальної системи преференцій і застосовується відносно продукції або групи держав, які відповідають певному набору вимог відносно рівня промислового розвитку й характеру імпорту на територію Європейського Союзу.

Механізм градації діє також відносно держав, обсяг експорту сільськогосподарської продукції окремо взятої категорії в ЄС із яких перевищує 25% від загаль-

ного обсягу експорту в ЄС даного виду продукції з інших держав-бенефіціаріїв. У той же час він не діє відносно тих держав, чії показники експорту розглянутого товару в ЄС не перевищують 2% від загального обсягу.

Система преференцій відносно сільськогосподарських товарів може (за аналогією із промисловою продукцією) бути скасована при настанні ряду умов, перерахованих вище.

ЗСП довгий час дозволяла цілому ряду держав, що розвиваються, користуватися перевагами при імпорті своєї продукції на територію ЄС. Зміни, що відбулися в 1994 р. у сфері міжнародного правового регулювання торгівлі, змусили Європейське співтовариство збалансувати товаропотоки із третіх держав і, фактично, відмовитися від надання більш преференційного стану своїм колишнім колоніям. Використання Загальної системи преференцій, введеної на основі п.2 статті I ГАТТ, пп. 1 і 2 статті XVIII ГАТТ, а також п. 2 статті XI Угоди про установа ВТО, є мірою тимчасової й рано чи пізно повинна бути скасована.

Поточний варіант Загальної системи преференцій на період з 1 січня 2005 р. по 31 грудня 2005 р. включає в зниження порога для застосування системи градації до 1% проти попередніх 2%. Додатково у зв'язку із цунамій в Південно-Східній Азії (ПСА) були надані тарифні преференції відносно продукції зі Шрі-Ланки.

Загальна система преференцій – не єдиний механізм надання переваг країнам, що розвиваються. Додаткові пільги діють щодо 69 країн Африки, Карибського басейну й Тихого океану на основі Ломейських конвенцій.

Конвенції встановлювали завдання й принципи взаємодії Європейського співтовариства з державами з перерахованих вище регіонів, основними серед яких є: принцип партнерства й договірної природи відносин.

Перша Ломейська конвенція, підписана в 1975 р., була спрямована на включення ряду колишніх британських колоній у програму співробітництва після приєднання Великої Британії до Європейського співтовариства. Ключовими положеннями Конвенції є: однібічне надання преференцій відносно експорту продукції з держав-учасниць Конвенції в ЄС, принцип рівності між сторонами, повага суверенітету й взаємних інтересів, а також право кожної держави провадити незалежну політику. Для реалізації поставлених завдань Конвенція передбачила створення системи STABEX, що гарантувала вільний доступ практично всіх товарів з держав-бенефіціаріїв на територію ЄС, істотну фінансову й технічну допомогу, а також певні гарантії стабільності доходів даних держав від експорту.

Друга Ломейська конвенція (1979 р.) не вводить серйозних змін у положення Першої конвенції за винятком створення системи SYSMIN, спрямованої на підтримку добувної промисловості держав-учасниць. Третя Ломейська конвенція вносить незначні зміни, зміщаючи акцент із промислового розвитку на користь економічного розвитку, заснованого на самодостатності й продовольчій безпеці.

Знакову роль у розвитку відносин між ЄС і країнами Африки, Карибського басейну й Тихоокеанського регіону відіграла Четверта Ломейська конвенція, що

діяла з 1990 р. по 2000 р. Вона була не тільки найбільш змістовною по числу учасників (15 держав-членів ЄС + більше 70 країн Африки, Карибського басейну й Тихоокеанського регіону), але й передбачала також значне збільшення товарообігу й обсягів надаваної в рамках Конвенції допомоги.

Відносини між учасниками Конвенції будуються на основі співробітництва й взаємного інтересу. Конвенція містить у собі як політичні, так і економічні аспекти. Серед політичних виділяються зобов'язання дотримувати права людини, принципи демократії й верховенство закону, серед економічних – захист навколишнього середовища, сільського господарства, продовольча безпека, розвиток сільськогосподарських районів держав-учасниць, рибальства, промисловості, електроенергетики, розвиток приватного сектора, послуг, співробітництво у сфері торгівлі, культури й у соціальній сфері.

Завдяки Ломейським конвенціям країни Африки, Карибського басейну й Тихоокеанського регіону одержали можливість користуватися преференційним у порівнянні з іншими державами станом відносно імпорту своїх товарів на територію держав-членів ЄС.

У лютому 2000 р. у Брюсселі між країнами Африки, Карибського басейну й Тихоокеанського регіону і Європейським співтовариством відбулася конференція, у ході якої розглядалися питання надання економічної допомоги країнам регіону, доступу на ринок ЄС товарів із країн, не класифікованих як найменш розвинені держави, а також терміни дії нової конвенції. Конференція в Брюсселі відіграла двояку роль, з одного боку, вона продовжила лінію Ломейських конвенцій, спрямовану на надання допомоги державам зазначеного регіону й надання їм преференційного доступу на ринки ЄС; з іншого боку, конференція стала відправною точкою реформування двосторонніх відносин і виведення їх на новий якісний рівень.

Нова конвенція, що прийшла на зміну 4-й Ломейській конвенції (термін дії якої минув 29 лютого 2000 р.), була укладена 23 червня 2000 р. у Котону (Бенін). Конвенція розробила перехідний механізм строком до 31 грудня 2007 р., після закінчення якого відносини між ЄС і країнами Африки, Карибського басейну й Тихоокеанського регіону переводяться на систему економічних угод про партнерство, укладених відповідно до норм і принципів ВТО. Передбачається, що подібні угоди будуть містити в собі розділи, що регулюють рух товарів, а також розділи, присвячені лібералізації ринку послуг. В основі угод закладені 4 принципи: (1) відповідність вимогам ВТО; (2) збереження механізмів спеціальних умов співробітництва; (3) збереження духу Ломейських конвенцій і (4) розвиток субрегіональних і регіональних процесів інтеграції як основи для торговельних відносин ЄС із країнами регіону [25]. Важливим моментом є домовленість сторін про те, що положення угод про партнерство не будуть створювати для держав-учасниць умови менш сприятливі, ніж існуючі на момент укладенні подібних угод. При цьому на даний момент не вирішені питання, відносно яких категорій товарів будуть діяти подібні угоди, а також механізми захисту ринків сторін по угодах: (у першу чергу – ЄС) відносно сільськогосподарської продукції й промислових товарів.

Таким чином, Загальна система преференцій і конвенціональні преференції, передбачені Ломейськими конвенціями й конвенцією, укладеною в Котону, є ключовими формами надання пільг країнам, що розвиваються. В міру поглиблення процесу політичної інтеграції в рамках Європейського Союзу й формування єдиної зовнішньополітичної лінії система пільг і преференцій буде модифікуватися. Швидше за все буде відбуватися її «стиск» у міру нагромадження економічного потенціалу держав, що розвиваються. Однак можливо й інший розвиток подій – Загальна система преференцій може служити й політичним важелем тиску. Так, проаналізувавши діючий варіант Загальної системи преференцій, не можна не помітити того факту, що Співтовариство ініціювало моніторинг за дотриманням прав людини в Білорусі й висунуло пропозицію тимчасово скасувати дію Загальної системи преференцій відносно даної держави. Важливо відзначити, що раніше політичному фактору надання пільг у рамках системи преференцій приділялася менше увага, однак, судячи із зазначеного документа, сучасні тенденції такі, що система преференцій буде виконувати функцію сильного політичного важеля на міжнародній арені.

Література

1. Авдокушин Е.Ф. Международные экономические отношения : учеб. для вузов. – М., 1999.
2. Борисов К. Г. Международное таможенное право : учеб. для вузов. – М., 1997.
3. Борко Ю.А. Европейский союз. – М., 1998.
4. Борко Ю.А. Договоры об учреждении европейских Сообществ //Европейский союз: прошлое, настоящее и будущее. – М., 1994.
5. Ван Сельм Г. Интеграция и дезинтеграция в Европе: ЕЭС против бывшего СССР// Вестник МГУ. Серия 6. Экономика. – М., 1994. – № 3.
6. Войтович В.А. Организационно-правовой механизм деятельности ГАТТ // Вестник Киев. ун-та междунар. отношений междунар. права. – К., 1989. – Вып. № 28.
7. Горский В.А. Таможенное обложение товаров при ввозе в ЕС // ВНИКИ. – М., 1997.
8. Габричидзе Б.Н. Таможенное право : учеб. для вузов. – М., 1995.
9. Габричидзе Б.Н. Таможенное законодательство : учеб. для вузов. – М., 1994.
10. Драганов В.Г. Основы таможенного дела : учеб. для вузов. – М., 1998.
11. Єршов А.Д., Сизова К.А. Пільги і преференції в митній справі. – СПб., 2004.
12. Кашкин С.Ю. Основы Европейского союза : учеб. для вузов. – М., 1997.
13. Козырин А.Н. Таможенные режимы : учеб. для вузов. – М., 2000.
14. Олтеану О.М. Некоторые тенденции в Эволюции ЕЭС // Вестник МГУ. Серия 11: Право № 2. – М., 1985.
15. Рубинский Ю. Западноевропейская интеграция на новом этапе: институционные аспекты / МЭМО № 12. – М., 1987.
16. Сандровский К.К. Таможенное право : учеб. для вузов. – К., 1974.
17. Behar J. Cooperacion y competencia en un mercado comun estudios sobre la econormadei MERCOSUR / ALAS Stockhom, 1998 (monograph serv. № 33).
18. Council Regulation (EEC) No 2658/87 of 23 July 1987 on the tariff and statistical nomenclature and on the Common Customs Tariff, Official Journal L 256,1987.
19. Regulamento (CEE) № 1222/94 da Comissao, de 1994 – J. O. № L 136 de 30/05/94 p. 5.
20. Regulamento (CEE) № 3718/88 da Comissao, de 1988 – J. O. № T. 331 de 2/12/88 p.1.
21. Regulamento (CEE) № 2220/85 da Comissao, de 1985 – J. O. № L 205 de 3/08/85 p.5.
22. Regulamento (CEE) № 815/89 da Comissao, de 1989 – J. O. № L 86 de 31/03/89, p. 34.
23. Regulamento (CEE) № 2630/81 da Comissao, de 1981 – J. O. № L 258 de 11/09/81, p. 16
24. Regulamento (CEE) № 2151/84 do Conselho, de 23/07/84, – J. O. № L 197 de 27/07/84, p. 1.
25. United Nations Conference on Trade and Development. Developments and Issues in the Negotiations on Economic Partnership Agreements Between African ACP States and the EU, UNCTAD. TNCD, 2005.

Анотація

Козицький Р.В. Система преференцій відносно країн, що розвиваються.

– Стаття.

У статті розглядається система преференцій, що діє відносно країн, що розвиваються, що становить набір заходів, ініційованих Співтовариством щодо одного або більше або всіх торговельних партнерів у формі автономних заходів або договірних зобов'язань.

Ключові слова: преференції, пільги, економіка.

Summary

Kozuckyi R.V. The system of preferentions in relation to developing countries.

– Article.

In this article the author considered the system of preferences that operates concerning with the countries which develop. That system represents as set of the measures initiated by Community concerning with one or more or all trading partners in the form of independent measures or treaty obligations.

Key words: preferences, privileges, economy.

УДК 343.237:343.359.2

А.В. Смирнова

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ВОЛЬОВІ ОЗНАКИ СПІВУЧАСНИКІВ
УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ
ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ**

Стаття присвячена внутрішньому прояву податкових злочинів, вчинених у співучасті, що характеризує суб'єктивну сторону цього суспільно небезпечного діяння.

Необхідною умовою правильної кваліфікації податкових злочинів є встановлення не тільки об'єктивних ознак, що характеризують зовнішній бік ухилення від оподаткування, а й всебічне дослідження внутрішньої сторони цього суспільно небезпечного прояву, тобто психічного ставлення особи до вчиненого нею діяння та наслідків, які воно потягло.

Теорією кримінального права суб'єктивна сторона складу злочину визнається як психічне ставлення особи до вчиненого нею суспільно-небезпечного діяння та його наслідків і характеризується конкретною формою вини, мотивом і метою злочину [1, с. 227; 2, с. 3; 3, с. 195].

Тобто до ознак, що характеризують суб'єктивну сторону, теорією кримінального права віднесені вина, мотив, мета та ще емоції. В сукупності вони дають уявлення про ті внутрішні процеси, що відбуваються в психіці особи та відображають зв'язок її свідомості та волі із суспільно небезпечним діянням. При цьому вина визнається обов'язковою ознакою не лише суб'єктивної сторони, а й складу злочину в цілому.